

তিল খেতিৰ উন্নত কৃষি পদ্ধতি

সীমা ভাগৱতী
ড° বন্তি গগৈ
ড° নিৰঞ্জন ডেকা
শিৱানী দাস

কৃষি বিজ্ঞান কেন্দ্ৰ, নগাঁও

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়

শিমলুগুৰী, নগাঁও-৭৮২০০২

তিল খেতিৰ উন্নত কৃষি পদ্ধতি

অসমত বৰ্ষাকালীন কৰিব পৰা তৈলবীজৰ ভিতৰত তিল খেতি উল্লেখযোগ্য। গ্ৰীষ্মকালীন শস্য হিচাপেও ঠাই বিশেষে এই খেতি কৰা হয়। অসমত তিল সাধাৰণতে বিভিন্ন উৎসৰ পাৰ্বনত পিঠা-পনা বনোৱাত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তিলত ৪৫-৫০ শতাংশ তেল থাকে। শস্য হিচাপে তিলৰ গুৰুত্ব বহুত যদিও আমাৰ ৰাজ্যত এইবিধ শস্যৰ উৎপাদন আশানুৰূপ নহয়। বৰ্ষাকালীন কৰা তিলৰ খেতিত বৰষুণ বেছি হোৱাৰ ফলত গজালি নষ্ট হোৱাৰ লগতে গছো মৰি যায়। আনহাতে অধিক উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় জাত আৰু কৃষি ব্যৱস্থাসমূহ কৃষকসকলে গুৰুত্ব সহকাৰে লোৱা দেখা নাযায়। গতিকে এই খেতিৰ লগত জড়িত গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহ চালিজাৰি চাই সেই অনুসৰি ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব পাৰিলেহে তিল খেতিৰ পৰা অধিক উৎপাদন পোৱা যাব।

জাত আৰু কৃষি কাল :

জাত	কৃষি কাল	
মাধৱী	৭০-৮০ দিন	বৰ্ষাকালীন শস্য হিচাপে কৰা হয়।
গৌৰী	৭০-৮০ দিন	
বিনায়ক	৭০-৮০ দিন	
এছ টি-৬৮৩	৯০-৯৫ দিন	
পাঞ্জাৰ তিল নং ১	৭০-৮০ দিন	গ্ৰীষ্মকালীন শস্য হিচাপে কৰা হয়।
টি চি ২৫	৯০-৯৫ দিন	
বিনায়ক	৯৫-১০০ দিন	

মাটি :

তিল খেতিৰ বাবে ৰ'দ ঘাই, পানী ওলাই যোৱাৰ সু-বন্দবস্ত থকা ওখ বালিচহীয়া মাটিৰ প্ৰয়োজন।

মাটিৰ প্ৰস্তুতি :

মাটি ডৰা ভালদৰে ৩-৪ বাৰ চহাই, মৈয়াই ধূলিয়ৰি কৰি ল'ব লাগে। হালবোৰাৰ লগতে বিঘাই প্ৰতি ১০ ৰ পৰা ১৫ কুইণ্টল গোবৰ সাৰ বা পচন সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে।

সাৰ প্ৰয়োগ :

জৈৱিক সাৰৰ উপৰিও ৰাসায়নিক সাৰ সুযমভাৱে প্ৰয়োগ কৰা দৰকাৰ। ৰাসায়নিক সাৰৰ ভিতৰত ইউৰীয়া ৯ কেজি, একক চুপাৰ ফছফেট ১৯ কেজি আৰু নিউৰিয়েট অৱ পটাছ ৫ কেজি প্ৰতি বিঘাত প্ৰয়োগ কৰা দৰকাৰ। উপৰোক্ত সাৰখিনি সিঁচাৰ আগেয়ে প্ৰয়োগ কৰি মাটিৰ লগত ভালদৰে মিহলাই দিব লাগে।

বীজ সিঁচাৰ সময় :

বৰ্ষাকালীন শস্য হিচাপে তিলৰ বীজ সিঁচাৰ উপযুক্ত সময় হ'ল আহাৰ মাহৰ মাজভাগৰ পৰা শাওণ মাহ। গ্ৰীষ্মকালীন শস্য হিচাপে ফাগুন মাহৰ শেষৰ পৰা চ'ত মাহৰ শেষলৈকে তিলৰ বীজ সিঁচিব পাৰি। সিঁচাৰ আগেয়ে বেভিষ্টিন (এক গ্ৰাম/কেজি গুটি) দৰৱেৰে বীজ শোধন কৰাটো অত্যন্ত জৰুৰী।

সঁচৰ পৰিমাণ আৰু দূৰত্ব :

প্ৰতি হেক্টৰত ৪ কেজি বীজ শাৰী শাৰী পদ্ধতিত এফুট আঁতৰে আঁতৰে ১ ইঞ্চি গভীৰতাত বীজ সিঁচিব লাগে। গজি উঠাৰ ২০-২৫ দিন পাছত ঘনকৈ গজা পুলিবোৰ ৬ ইঞ্চিমান ব্যৱধানত পাতলাই পেলাব লাগে।

শস্যৰ যতন :

বৰ্ষাকালীন তিল শস্যত বন-বাতৰ অধিক উপদ্ৰৱ হয়। সেয়েহে বীজ সিঁচাৰ ২০-২৫ দিন পাছত শস্যৰ মাজৰ বনবাত নিৰণি কৰি দিয়া দৰকাৰ।

শস্য ৰক্ষা :

- তিলৰ প্ৰধান অনিষ্টকাৰী পতংগ হ'ল-
- ক) তিলৰ পাত আৰু ছেঁই খোৱা পোক
 - খ) বিছা
 - গ) হকমথ

আগষ্ট মাহৰ শেষৰ ফাললৈ তিলৰ পাত আৰু ছেঁই খোৱা পতংগবিধ তিল শস্যৰ পথাৰলৈ আহে। পলুৱে প্ৰথমে কুমলীয়া পাতৰ সেউজীয়া অংশ খায়।

দিন বঢ়াৰ লগে লগে পলুৰে গছৰ আগভাগৰ কুমলীয়া পাতসমূহ আঠাজাতীয় আঁহৰ দ্বাৰা একলগ কৰি তাৰ মাজত সোমাই থাকি পাতসমূহৰ অনিষ্ট কৰে। ইয়াৰ উপৰি পলুবিলাকে গা-গছ, নতুনকৈ ওলোৱা ছেঁই আৰু ফুলবিলাক বিক্ষা কৰি শস্যৰ ভীষণ অনিষ্ট কৰে। পুলি অৱস্থাত এই পোকৰ আক্ৰমণৰ বাবে গোটেই শস্যডৰা মৰি যাব পাৰে।

তিল শস্যৰ বিছা আৰু হকমথৰ পলুবিলাকে অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে গছৰ পাত খাই গছজোপা লঠঙা কৰি পেলায়।

নিয়ন্ত্ৰণৰ ব্যৱস্থা :

(১) শস্য পথাৰত সিঁচাৰ পূৰ্বে মাটিডোখৰ ভালকৈ চহাই ওচৰৰ বন-বাত আঁতৰাই ল'ব লাগে। এনে কৰিলে মাটিৰ লগত লেটা বান্ধি থকা আৰু ঘাঁহ-বনত আশ্ৰয় লৈ থকা কীট-পতংগসমূহ সহজতে ধ্বংস কৰিব পাৰি।

(২) শস্যৰ পথাৰত জেং বা গছৰ ডাল আদি পুতি দিব লাগে, যাতে পৰভোজী চৰাই বিলাকে জেং বা গছৰ ডালত বহি পোক ধৰি খাব পাৰে।

(৩) মালাথিয়ন ৫০ ই চি ১ চামুচ ৫ লিটাৰ পানীৰ অনুপাতত মিহলাই অনিষ্টকাৰী পতংগৰ বিপৰীতে শস্যত ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে।

(৪) ডাইমিথেট ৩০ ই চি ২ চামুচ ৫ লিটাৰ পানীৰ অনুপাতত মিহলাই স্প্ৰে কৰিব লাগে।

প্ৰথমবাৰ ঔষধ ব্যৱহাৰ কৰাৰ ১০-১৫ দিনৰ পাছত দ্বিতীয়বাৰ ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে।

তিলৰ ৰোগ :

অসমত তিল খেতিৰ প্ৰধান উপসৰ্গ হ'ল ব্লাইট বেমাৰ। তিল খেতিৰ যিকোনো বয়সতে এই ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ হ'ব পাৰে।

ৰোগৰ লক্ষণ :

ৰোগৰ প্ৰথম লক্ষণ ১০-১৫ দিনীয়া তিলৰ পুলিৰ পাতৰ কাষত মুগা বৰণীয়া, জলসিক্ত, সৰু দাগ হিচাপে দেখা যায়। বয়সীয়া তিল গছত ই গাঢ় মুগা বৰণৰ জলসিক্ত দাগ ৰূপে দেখা দিয়ে আৰু লাহে লাহে আকাৰত বৃদ্ধি হৈ ডাঙৰ দাগত পৰিণত হয়। পাছলৈ এই দাগবোৰ ক'লা বৰণৰ হৈ পৰে আৰু আকৃতিত কেইবাকোণীয়া হয়। বহুতো দাগ একেলগ হৈ পাতৰ এক বৃহৎ অংশ জ্বলি যোৱাৰ

দৰে হয়। ৰোগৰ প্ৰকোপ অতি বেছি হ'লে এই ৰোগ কাণ্ড আৰু পাতৰ অন্যান্য অংশলৈ বিয়পি পৰে।

ৰোগৰ কাৰক :

জেম্'ম'নাছ কেমপেছট্ৰিছ পেথা'ভাৰ ছিছেমি (*Xanthomonas campestris* pv *sesami*) উচ্চ উষ্ণতা আৰু আৰ্দ্ৰতাত এই বেণ্টেৰিয়াৰ বৃদ্ধি খৰতকীয়া হয়, ফলত ৰোগৰ প্ৰকোপো বৃদ্ধি হয়। বৰষুণৰ টোপালৰ দ্বাৰাও ইয়াৰ বিস্তাৰ হয়।

ৰোগৰ প্ৰতিকাৰ :

(১) বীজ শোধন : ষ্ট্ৰেপ্ট'চাইক্লিন মিশ্ৰণত (০.১ গ্ৰাম এক লিটাৰ পানীত মিহলাই) বীজ শোধন কৰিব লাগে।

(২) ফাইট'লান (২ গ্ৰাম/লিটাৰ) আৰু ষ্ট্ৰেপ্ট'মাইচিনৰ মিশ্ৰণত (০.১ গ্ৰাম/লিটাৰ)ৰ মিশ্ৰণ আক্ৰান্ত গছত প্ৰয়োগ কৰিব লাগে।

শস্য চপোৱা :

গছৰ পাত আৰু গা-গছ হালধীয়া হৈ পাতবোৰ সৰিবলৈ আৰম্ভ কৰা বা গুৰিৰ ফালে দুই-এটা চিৰা ফাটিবলৈ আৰম্ভ হোৱাৰ সময়তে তিল খেতি চপাব লাগে। ভালদৰে পৰিচৰ্যা কৰা এবিধা মাটিৰ পৰা ১ ৰ পৰা ১.২৫ কুইণ্টল পৰ্য্যন্ত উৎপাদন পাব পাৰি।